

Posudek oponenta habilitační práce

Autorka práce: Ing. Kateřina Maršíková, Ph.D.

Název práce: Investice do lidského kapitálu z pohledu podniku a jednotlivce

Oponentka: Doc. PaedDr. Dana Egerová, Ph.D.

Fakulta ekonomická, ZČU v Plzni

Předložená habilitační práce se zabývá problematikou investic do lidského kapitálu, a to primárně investic do terciálního vzdělání a dalšího odborného vzdělávání a zhodnocením těchto investic z pohledu podniku i jednotlivce. Jedná se bezesporu o aktuální a v rovině teoreticko-koncepční diskutované téma. Z textu práce i z publikační činnosti habilitantky současně vyplývá, že se ve své vědecko-výzkumné činnosti danému tématu již dlouhodobě a systematicky věnuje.

Cílem habilitační práce, který autorka definuje v úvodu práce na s. 19, je „ověřit význam a hodnotu investic do lidského kapitálu z pohledu jednotlivce, podniku a společnosti, a to primárně investic do terciálního vzdělání, dále analyzovat rizika spojená s touto investicí a zhodnotit otázku převzdlanosti.“ Tento cíl je jednoznačně a jasně formulovaný a zároveň dostatečně ambiciózní v kontextu požadavků kladených na habilitační práce. K naplnění deklarovaného cíle autorka na s. 35 zformulovala pět výzkumných otázek, které podrobněji specifikují oblasti zkoumání.

Práce má logickou a přehlednou strukturu. Je členěna do úvodu, devíti vlastních kapitol a závěru. Obsah jednotlivých kapitol směřuje k postupnému naplnění cíle práce i stanovených výzkumných otázek.

V kapitole 1 autorka vymezuje metody a postupy, které používá při zpracování teoretické a empirické části práce. Detailní pozornost je věnována zejména deskripci primárních a sekundárních dat využitých v empirické části práce. Oceňuji i uvedení a vymezení základní terminologie, se kterou habilitační práce pracuje, byť v některých případech je toto vymezení až příliš zjednodušené. Celkově považuji metody a postupy použité v práci vzhledem ke stanovenému cíli a výzkumným otázkám za adekvátní.

Kapitola 2 představuje úvod do zkoumané problematiky. Logicky vychází z představení pojmu lidský kapitál, který uvádí do širších souvislostí s důrazem na jeho význam a využití v podnikovém prostředí. Součástí kapitoly je rovněž stručné vymezení pojmu intelektuální kapitál, a to primárně ve vazbě na lidský kapitál. Otázkou je, proč autorka prezentuje pouze jeden model členění intelektuálního kapitálu (dvousložkový) a již byť jen informativně nezmiňuje i další v odborné komunitě přijímané modely. Stručně je zde zmíněna i problematika měření intelektuálního kapitálu, opět v souladu se zaměřením práce a v návaznosti na lidský kapitál. Uvedená kapitola vytváří vhodný teoretický rámec pro následující kapitoly.

Kapitolu 3, která je zároveň nejrozsáhlejší kapitolou celé práce, je možné považovat za jádro teoretické části habilitační práce. V úvodu autorka uvádí celou řadu definic lidského kapitálu, následuje kvalitní exkurz do vývoje klasických teorií lidského kapitálu. V rámci této kapitoly oceňuji zejména podkapitoly věnované investicím do lidského kapitálu primárně do

vzdělávání jako klíčové oblasti investic a dále pak metodám a přístupům k měření těchto investic. Pozitivně hodnotím také přehledné uvedení alternativních teorií a modelů k hodnocení investic do lidského kapitálu v závěru kapitoly.

Kapitola 4 se zabývá riziky spojenými s investicemi do vzdělávání, a to z pohledu jednotlivce, podniku a společnosti, podrobně se rovněž věnuje v současné době diskutované problematice převzdělanosti a dalším souvisejícím pojmům.

Celkově lze konstatovat, že uvedené tři kapitoly (2, 3, 4) jsou kvalitně zpracované a poskytují ucelený pohled na řešenou problematiku i současný stav poznání. Představují rovněž nezbytný výchozí rámec pro analytickou část práce. Lze rovněž uvést, že se autorka při jejich zpracování opírá o dostatečné množství relevantních domácích a zejména zahraničních zdrojů.

Obsahem kapitoly 5 je primárně problematika podnikového vzdělání. V její teoretické části se autorka zaměřuje na vymezení základních pojmů souvisejících s daným tématem. Pozornost věnuje zejména metodám vzdělávání v podniku a problematice zhodnocení investic do podnikového vzdělávání, menší pozornost pak samotnému procesu podnikového vzdělávání. Škoda, že se při zpracování teoretické části této kapitoly zejména podkapitol 5.1 a 5.3 neopírá více o domácí i zahraniční autory. K zmapování současného stavu podnikového vzdělávání v České republice primárně z pohledu zaměření, metod a forem podnikového vzdělávání a také z hlediska vyhodnocování podnikového vzdělávání autorka vhodně využívá primární i sekundární data. Z hlediska komplexnějšího pohledu na danou problematiku je otázkou, proč prezentované dotazníkové šetření bylo zaměřeno pouze na úzkou skupinu respondentů?

Empirická část habilitační práce je strukturovaná do čtyř kapitol, které jsou nosnými kapitolami celé habilitační práce. Kapitola 6 se zaměřuje na trh práce, a to ve vazbě na terciální vzdělání, analyzuje a hodnotí pozici a uplatnitelnost absolventů na trhu práce, zkoumá hodnotu investic do terciálního vzdělání na trhu práce z pohledu odměňování absolventů vysokých škol, sleduje vybrané faktory ovlivňující vazbu vzdělání a trh práce. Kapitola 7 se zabývá zhodnocením investic do vysokoškolského vzdělání prostřednictvím očekávaných výdělků primárně z pohledu jednotlivce, zabývá se vlivem vybraných faktorů na očekávání studentů a v neposlední řadě zkoumá návratnost investic do terciálního vzdělání. V kapitole 8 je analyzována problematika převzdělanosti v kontextu dosaženého terciálního vzdělání a její vliv na hodnotu investice do tohoto vzdělání. Kapitola 9 se zabývá posouzením rizika investice do terciálního vzdělání primárně z pohledu jednotlivce.

V uvedených kapitolách jsou v různé míře prezentována, analyzována a hodnocena data ze tří dotazníkových šetření. Osobně vysoce hodnotím rozsáhlé dotazníkové šetření, které realizovala autorka ve spolupráci s dalšími kolegy a do kterého se v průběhu let 2001 – 2015 zapojilo 6630 studentů z 1. ročníku vybraných ekonomických fakult v České republice a v letech 2005 – 2015 také studenti prvních ročníků ekonomických oborů z Anglie. Oceňuji rovněž využití sekundárních dat domácích i zahraničních, které vhodně doplňují a komparují primární data a v některých aspektech rozšiřují řešenou problematiku, a tím přispívají ke komplexnějšímu řešení výzkumných otázek. Jednoznačně pozitivně také hodnotím shrnutí v závěru kapitol 6 – 8, kde autorka sumarizuje a diskutuje dosažené výsledky. Nicméně bych

ocenila hlubší reflexi řešených výzkumných problémů z pohledu podniku. Celkově ale empirická část práce přináší celou řadu zajímavých údajů a nových zjištění.

V závěru autorka stručně provádí vyhodnocení naplnění cíle habilitační práce v provázanosti na zodpovězení výzkumných otázek. Následně uvádí přínosy práce v prakticko-aplikační rovině a stručná doporučení pro podnikovou praxi. Je škoda, že sama autorka nezmiňuje přínosy práce také pro rozvoj teorie v daném oboru.

I přes výše uvedené připomínky lze konstatovat, že habilitační práce je zpracována na solidní odborné úrovni a přináší nové vědecké poznatky. Autorka při jejím zpracování prokázala velmi dobrou orientaci a znalost řešené problematiky, která mimo jiné vyplývá, jak již bylo zmíněno v úvodu, z její víceleté vědecko-výzkumné angažovanosti v dané oblasti.

Při obhajobě habilitační práce doporučuji, aby se autorka vyjádřila k následujícím otázkám:

- 1) Proč bylo Vámi realizované šetření mapující podnikové vzdělávání v ČR (podkapitola 5.4.1) cíleno pouze na vybranou cílovou skupinu zaměstnanců a zaměstnavatelé jako poskytovatelé tohoto vzdělávání do šetření zapojeni nebyli?
- 2) Na s. 143 uvádíte „Podniky v ČR příliš neinvestují do formálního vzdělání budoucích či stávajících zaměstnanců ani tuto formu zvyšování hodnoty lidského kapitálu formou zvyšování kvalifikace nepodporují.“ Co je dle Vašeho názoru příčinou tohoto přístupu ze strany podniků?
- 3) Z výsledků prezentovaných v Tabulce 37 Návratnost investic do vzdělání.....vyplývá, že mezi sledovanými zeměmi existují rozdíly. Co můžeme mít vliv na tuto rozdílnost?
- 4) Co sama autorka považuje za významný přínos habilitační práce pro rozvoj teorie zkoumané problematiky i daného oboru?

Habilitační práce Ing. Kateřiny Maršíkové, Ph.D. s názvem „Investice do lidského kapitálu z pohledu podniku a jednotlivce“ splňuje požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru „Podniková ekonomika a management“, a proto ji doporučuji k obhajobě.

V Plzni, dne 13. září 2017

Doc. PaedDr. Dana Egerová, Ph.D.

Oponentský posudek na habilitační práci Ing. Kateřiny Maršíkové, Ph.D s názvem „Investice do lidského kapitálu z pohledu podniku a jednotlivce“

Habilitační práce je věnována problematice investic do lidského kapitálu z pohledu podniku a jednotlivce, zaměřuje se také na otázku zhodnocení investic do formálního terciálního vzdělání a dalšího odborného vzdělávání. Cílem habilitační práce bylo ověřit význam a hodnotu investic do lidského kapitálu z pohledu jednotlivce, podniku a společnosti, především investic do terciálního vzdělání, analyzovat rizika spojená s touto investicí a zhodnotit otázku převzdělanosti. Výzkumným problémem bylo vymezit, jaké faktory a do jaké míry ovlivňují hodnotu terciálního vzdělání v aktuálních podmínkách trhu práce především v České republice. V empirické části práce habilitantka využívá kromě sekundárních dat z výzkumů také unikátní soubory primárních dat. V české odborné literatuře se této problematice komplexně autoři nevěnují. Proto habilitantka na toto téma vypracovala svoji habilitační práci.

Práce se kromě úvodu a závěru skládá z devíti kapitol. V první kapitole se věnuje metodickým východiskům a postupům použitým v práci, nejprve vymezuje základní pojmy. Je zde uvedeno, že pracuje s celou řadou pojmů, které je třeba vymezit i z toho důvodu, že podkladem pro zpracování práce byla primárně zahraniční literatura. U tabulky 1 str. 25 nejsou stejným způsobem popsány zkratky, některé v seznamu zkratek na str. 16 chybí (ČSÚ, REFLEX). Následuje část věnovaná dotazníkovému šetření – využití primárních dat, kdy byla analyzována otázka investic do vzdělání, návratnost této investice, problematika převzdělanosti a rizika investic do vzdělání. Jednotlivá šetření jsou zde popsána. Kromě drobných technických nepřesností je na str. 31 několik nepřesností v popisu jednoduchých statistických ukazatelů. Habilitantka zde uvádí, že deskripce primárních dat je založena na srovnání aritmetických průměrů a mediánů vybraných skupin respondentů, jednoduchým, ne příliš vědeckým způsobem popisuje, co který ukazatel popisuje. U popisu mediánu je vhodné doplnit, že jde o prostřední hodnotu uspořádaného statistického souboru apod. Dále následuje část nazvaná sekundární data, kdy autorka upozorňuje na fakt, že zkoumání souvislostí vyplývající z pozice vysokoškolsky vzdělaných na trhu práce bylo nutné doplnit o řadu sekundárních dat, kdy pro popis vývoje na trhu práce v České republice jsou použita primárně data Českého statistického úřadu, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a v mezinárodním pohledu pak data Eurostatu a OECD. Dále šetření PIAAC (Programme for the International Assessment of Adult Competencies), ESS (European Social Survey) a REFLEX (Zaměstnatelnost a uplatnění absolventů vysokých škol na pracovním trhu a hodnocení získaného vysokoškolského vzdělání). Jednotlivá šetření jsou zde podrobněji popsána. V další části popisuje metody a vazby na cíl práce. Z metod byla použita metoda analýzy, dedukce, indukce a metoda komparace a syntézy. Z metod kvantitativního výzkumu byly použity dotazníkové šetření. Zkoumány byly následující otázky, zda a do jaké míry je investice do terciálního vzdělávání výnosná, zda existuje na trhu práce v České republice problém převzdělanosti a jaká jsou jeho rizika pro jednotlivce a podnik, jaký je význam

investice do vysokoškolského vzdělání u absolventů škol z pohledu jednotlivce a podniku, zda investují podniky do dalšího odborného vzdělávání a zvyšování kvalifikace svých zaměstnanců, jaká rizika nese investice do lidského kapitálu formou vzdělávání pro jednotlivce a podnik. Jako indikátory pro kvantitativní výzkum byly zvoleny průměrný plat absolventů vysokoškolsky vzdělaných, průměrný plat absolventů ekonomických fakult, hodnoty očekávaných výdělků studentů 1. ročníku ekonomických fakult veřejných vysokých škol a studentů kombinovaného studia a absolventů, primárně v České republice.

Ve druhé kapitole se věnuje problematice lidského kapitálu v podnikovém prostředí – úvodu do problematiky. Je zde vymezena teoretická část, popsány základní souvislosti investic do lidského kapitálu z pohledu jednotlivce a podniku. Je zde popsán také intelektuální a lidský kapitál v podniku, jeho měření, jeho složky. Ve třetí kapitole se autorka věnuje rozvoji lidského kapitálu z pohledu ekonomické teorie. Je zde podrobně definován lidský kapitál z pohledu chicagské školy, Garyho Beckera i dalších autorů. Další část podrobně popisuje teorie lidského kapitálu a jeho význam pro jednotlivce, podnik a společnost, následuje část věnovaná chicagské škole, která se problematikou lidského kapitálu začala zabývat již ve 30. letech 20. století. Následuje část věnovaná G. Beckerovi aj. Mincerovi a problematice investice do lidského kapitálu v podniku. Zmíněn je také vztah a efekt formálního vzdělávání, především vyšších stupňů vzdělání a vliv na výdělků a produktivitu práce. Habilitantka se také věnuje problematice investic do lidského kapitálu, jak měřit hodnotu lidského kapitálu. I když definice lidského kapitálu zahrnuje nejenom vzdělání, ale také například pracovní zkušenosti a zdraví, primárně se dle rešerše literatury studie snaží zjistit, jak měřit schopnosti, dovednosti, dosaženou úroveň vzdělání. Je zde podrobně rozebírán přehled nákladů a výnosů investic do lidského kapitálu z pohledu jedince, podniku a společnosti. Zkoumán je význam investic do vysokoškolského vzdělání pro jednotlivce i podnik, ekonomický efekt formálního vzdělání, soukromá a společenská míra výnosu investic do lidského kapitálu. Dále je zde zmíněno také měření výnosnosti investic do vzdělávání, analýza efektivity, analýzu nákladů a výnosů, měření lidského kapitálu - přehled vybraných metod. V části věnované výpočtu výnosu z investic do vzdělání jednotlivce (str. 70 až 76), není u některých vzorečků podrobnější popis, co symboly znamenají, a každý vzorec je psán jiným stylem. Autorka se věnuje alternativním přístupům k investicím do vzdělávání a jejich významu pro podnik. Ve čtvrté kapitole práce využívá rešerše literatury a popisuje riziko investice do vzdělání z pohledu jednotlivce, podniku i společnosti. Popisuje na základě rešerše literatury také problematiku teorie převzdělanosti obecně, v podnikovém prostředí.

Autorka v páté kapitole popisuje investice do lidského kapitálu v podnikovém prostředí, podnikové vzdělávání a rozvoj lidského kapitálu v podniku, metody vzdělávání v podniku, na pracovišti, mimo pracoviště atd. Popisuje legislativní rámec rozvoje zaměstnanců v České republice a také měření investic do lidského kapitálu v podniku, věnuje se metodám vzdělávání využívaným v podnikové praxi.

V šesté kapitole se zabývá trhem práce jako interakce podniku a jednotlivce. Popisuje uplatnění absolventů vysokých škol a jejich nezaměstnanost. Názorně poukazuje na uplatnění absolventů vysokých škol na trhu práce, jejich nezaměstnanost podle oborů vzdělání, dle

absolvované školy. Pozornost je věnována také absolventům Ekonomické fakulty TUL v letech 2014 a 2015.

V sedmé kapitole se věnuje terciálnímu vzdělávání a jeho hodnotě pro podnik. Autorka se zde snaží zhodnotit pozici vysokoškolsky vzdělaných na trhu práce v České republice, vliv rodiny na formální vzdělání, vymezuje hodnotu vysokoškolského vzdělání, zabývá se převzdělaností. Zvláštní pozornost věnuje ekonomickým oborům. V tabulce 20 str. 151 je v porovnání očekávaných průměrných hrubých výdělků výraznější pokles v roce 2013 celkem, především u mužů na VŠE (z hodnoty 56 239 v roce 2012 na 45 714 v roce 2013). Lze toto nějak zdůvodnit, případně ostatní poklesy v očekávaných příjmech čase? Na str. 153 co je myšleno ...*“že medián očekávání samotných studentů koresponduje s tím, jaké mzdy..”*. Opět zde z pohledu statistiky a významu ukazatele nepřesná formulace.

V osmé kapitole se autorka zabývá převzdělaností a jejím vlivem na lidský kapitál v podniku. Zkoumá, do jaké míry existuje ve společnosti převzdělanost, jak ovlivňuje tato hodnotu investice do lidského kapitálu. V závěrečné deváté kapitole autorka posuzuje rizika investice do vysokoškolského vzdělání pro jednotlivce a podnik.

Habilitační práce se zabývá problematikou lidského kapitálu, investicemi do lidského kapitálu z pohledu podniku a jednotlivce. Je podávána v oboru Podniková ekonomika a management. Autorka prostudovala značné množství dostupné české i zahraniční literatury, na základě rešerše literatury zhodnotila danou problematiku z různých pohledů. Práce přináší širší pohled na problematiku investic do lidského kapitálu z pohledu terciálního vzdělání a dalšího odborného vzdělávání a výcviku v podnikovém prostředí.

Autorka svoji habilitační práci poskládala z jednotlivých problémů a témat, které si vybrala nebo dříve zpracovávala. I když autorka danou problematiku lidského kapitálu hodnotí především z pohledu vzdělání a dalšího vzdělávání, považují vhodné do daného výzkumu přidat do budoucna také problematiku zdraví jako významný faktor, který ovlivňuje lidský kapitál.

Závěr:

Habilitační práce je svým tématem velmi aktuální, problematika lidského kapitálu z pohledu podniku a jednotlivce nabývá na významu především v současné době, kdy dochází z demografického pohledu ke stárnutí populace i stárnutí pracovní síly.

Habilitantka se danou problematikou zabývá dlouhodoběji. Má přehled v dané problematice z pohledu základní domácí i zahraniční literatury, pro svoje analýzy využívá jednoduché statistické metody.

V práci jsou drobné technické nepřesnosti a nedokonalosti, občas není dodržena jednotnost tabulek a grafů, není vždy dodrženo pravidlo stejného počtu desetinných míst, tam kde je to možné apod.

I přes technické nedokonalosti považuji předloženou práci za zajímavou a zvolené téma za velmi důležité. Habilitantka se v dané problematice orientuje, práce přináší širší pohled na

danou problematiku. Výsledky habilitační práce tak mohou být přínosem pro obor Podniková ekonomika a management v oblasti pedagogické i základem pro další vědecké zkoumání autorky.

Autorka prokázala, že se v dané problematice orientuje, habilitační práce navazuje na předchozí zkušenosti autorky z vědecké práce zaměřené na problematiku lidského kapitálu.

Doporučuji habilitační práci k projednání příslušnou komisí.

Následně doporučuji habilitační práci k obhajobě v rámci habilitačního řízení podle zákona o vysokých školách (111/98 Sb.) a navrhuji, aby její autorka Ing. Kateřina Maršíková, Ph.D. byla po úspěšné obhajobě jmenována docentkou pro obor Podniková ekonomika a management.

V Praze dne 30. 8. 2017

doc. Ing. Jitka Langhamrová, CSc.

Katedra demografie

Fakulta informatiky a statistiky

Vysoká škola ekonomická v Praze

Investice do lidského kapitálu z pohledu podniku a jednotlivce

Cílem habilitační práce je podle autorky ověřit význam a hodnotu investic do lidského kapitálu z pohledu jednotlivce, podniku a společnosti, a to primárně investic do terciárního vzdělání, analyzovat rizika spojená s touto investicí a zhodnotit otázku převzdělanosti. Rozsah je přiměřený a odpovídající tomuto typu habilitační práce a má 239 stran včetně všech příloh (zkratky, klíčová slova, seznam obrázků, seznam tabulek a 11 samostatných tabulek a grafů). Text je rozdělen do 9 různě velkých kapitol, úvodu a závěru.

V první kapitole v rozsahu 14 stran je popsána metodika práce. Kromě vymezení základních pojmů, běžných statistických ukazatelů a vysvětlení použitých dat a dotazníků z různých převzatých šetření jsou zde i blíže nevysvětlené metody, např. data studentů denního studia byla sbírána pomocí nástroje SurveyMonkey.com (str. 29). V celé práci a zejména v této kapitole je výhodou přehled zkratk na začátku. Významná je i specifikace cílů v pěti otázkách na straně 35, např. zda a do jaké míry je investice do terciárního vzdělání výnosná, existuje v Česku problém převzdělanosti a jaká jsou jeho rizika, jaký je význam investic do vysokoškolského vzdělání z pohledu jednotlivce a podniku atd.

Ve druhé kapitole (5 stran) je zavedeno několik pojmů, které nejsou přesně definovány, není uvedeno, jak je budeme operacionalizovat a zejména není upřesněn vztah mezi nimi. To je přímo zavedeném pojmu intelektuální kapitál jako nadřazený pojem lidskému kapitálu, strukturálnímu, zákaznickému, organizačnímu, inovačnímu kapitálu a nehmotným aktivům a intelektuálnímu vlastnictví. S těmito pojmy se však již dále nepracuje a je to pouze upozornění na jejich existenci. Tuto část práce včetně kapitol 3,4 a 5 je možno považovat za teoretickou. Ve třetí kapitole (46 stran) se přímo uvádí, že univerzální definice lidského kapitálu neexistuje (str. 43). Jestliže vyjdeme z definice OECD, která chápe lidský kapitál jako znalosti, dovednosti, kompetence a další atributy náležející jednotlivci, které ovlivňují vytváření osobního, společenského a ekonomického blahobytu (tamtéž), pak dojdeme k tomu, že řada těchto pojmů není definována a z toho důvodu je lze pouze obtížně operacionalizovat, pakliže je to vůbec možné. Např. vzdělání přece není jenom absolvování určité školy, ale je to pojem mnohem širší, podobně dovednosti a kompetence jsou pojmy stejné povahy. Autorka se o tom podobně zmiňuje též dále (str. 45).

Třetí kapitolu (46 stran) můžeme zároveň považovat za teoretické jádro celé práce. Jsou zde soustředěny názory předních ekonomů na lidský kapitál, nebo které se určitým způsobem k němu vztahují. Od názorů zakladatele klasické ekonomie Adama Smitha, Alfreda Marshalla až ke známým pracím Garry Beckera a k současným českým autorům (Urbánek, Munich, Švejnar, Fischer, Mazouch aj); autorka charakterizuje jejich názory na lidský kapitál. Dovedl bych si představit vhodnější uspořádání do subkapitol v rámci této nejrozsáhlejší kapitoly z celé práce. Zároveň se zde ukazuje, že chápat lidský kapitál pouze v rámci ekonomie je velmi zúžený pohled. Zcela mimo se dostává demografická struktura (pohlaví, věk), zdraví, spokojenost s pracovním zařazením, charakter kolektivu i uspokojení z vlastní práce. Důležitá je i personální a manažerská politika, která by v ideálním případě měla vést k tomu, aby každý vykonával práci, ke které má předpoklady (na základě svého typu odborného studia a charakterových vlastností a postupně získaných dovedností). To je ovšem obtížně kvantifikovatelné a závisí to na zkušenosti manažera (jeho psychologických schopnostech), jakým způsobem s lidským kapitálem nakládá. Jestliže se díváme ekonomicky na vztah mezi náklady a výnosy, pak se jedná o velké zjednodušení, neboť pouze dokončené

školní vzdělání lze vyjádřit objektivně, ale již různé podnikové kurzy nebo zaučování apod. lze takto vyjádřit jen obtížně.

Další dvě kapitoly této části, čtvrtá (15 stran) a pátá (23 stran) jsou věnovány riziku investic do vzdělání a měření investic do lidského kapitálu v podniku. První z nich je přímo označena jako literární rešerše. Za riziko se považuje nedostatečná odměna vyjádřený buď tím, že dokončené vzdělání není bráno na zřetel při kariérním vzestupu a tím se neprojeví ve mzdovém nárůstu nebo pro podnik odchodem zaměstnance po dokončení studia. Významné riziko je také nedokončení započatého formálního vzdělání. Rizikem je také když dosažené vzdělání neodpovídá potřebám podniku nebo když dochází k převzdělanosti. Autorka konstatuje, že rizika spojená s investicí do lidského kapitálu nesou jak jednotlivci, tak podniky a celá společnost (str. 104). Kapitola pátá má podobný charakter. Jedná se zde o přeměnu osobních znalostí na znalosti organizace, což je velmi obtížné si představit a je to neparametrizovatelné. Dále se zde hovoří o různých metodách vzdělávání a výcviku v podniku. Řada z nich nemá ani české názvy, jako např. coaching, mentoring nebo counseling. Také další metody vzdělávání v podniku jsou obtížně vystižitelné a jejich efekt je nekvantifikovatelný. Jsou však uváděny jako typické, např. konference, semináře, přednášky, distanční vzdělávání, hraní rolí, demonstrování, případové studie, neuro-lingvistické programování, simulační hry, teambuilding nebo outdoor training. Autorka je si toho vědoma (viz str. 116). Přesto byly vypracovány různé ukazatele pro hodnocení (validaci), např. ucelená metoda SARAGOTA. Autorka uvádí některé příklady jejich použití u nás i ve světě a tím se dostává již do další části.

Další kapitoly bych zařadil do druhé části, neboť mají převážně aplikační charakter. V kapitole 6 (24 stran) je popisována nezaměstnanost absolventů různých škol u nás i v dalších zemích i absolventů TUL. Za neexistence školního ve státních školách všech stupňů náklady na formální vzdělání nesou studenti (resp. rodiče). Podniky se financování školství neúčastní. Efekt vzdělání je pak vystižen průměrnou mzdou absolventů různých stupňů vzdělání (resp. mzdovým mediánem). Bylo by zajímavé, jaká je situace u soukromých škol a také diferenciací mezd nejen u vysokoškoláků, ale též podle různých profesí u pracujících se základním vzděláním podle druhu zaměstnání (event. podle oborů). Sedmá kapitola (30 stran) se zakývá hodnotou terciárního vzdělání pro podnik. Na základě různých šetření je popsán příjem vysokoškoláků jako ukazatel jejich výkonnosti, vliv rodičů na jejich studium (resp. jaké bylo vzdělání rodičů) i o návratnosti této investice, která je řádově okolo 10 % pro absolventy. Převzdělanost je předmětem další osmé kapitoly (21 stran). Jde o velmi zajímavou tematiku, kdy kvalifikace je vyšší, než je na určitý druh zaměstnání požadován. Toto je velmi sporný pojem, neboť někdy znalosti z jiného oboru, a to třeba velmi vzdáleného (např. humanitní obor, psychologie, filozofie, jazyky apod.), které můžeme považovat za nadbytečné, mohou se projevit jako užitečné při vykonávání vlastní činnosti. Proto také šetření provedené v různých zemích (PIAAC) má značné nedostatky, o kterých se bohužel autorka nezmiňuje. Stručná poslední devátá kapitola (3 strany) se zabývá posouzením rizika investic do VŠ vzdělání pro jednotlivce a podnik.

Závěrem je možno konstatovat, že autorka splnila cíle, které si zadala. Prostudovala rozsáhlou literaturu (182 položek na 17 stranách), kterou v práci použila. Tematika je velmi složitá a obsáhlá a proto je pochopitelné, že se věnovala pouze její části. Volil bych však jinou strukturu výkladu (viz poznámku u třetí kapitoly), to je však velmi subjektivní. Ocenil bych také více vlastních myšlenek autorky, zejména v teoretické části. Text je srozumitelný a nalezl jsem jen obvyklý počet překlepů. Doporučuji práci k dalšímu docentskému řízení.
V Praze dne 12. února 2017.

prof. Ing. Zdeněk Pavlík, DrSc.

